

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luopumiseläkelain 13 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luopumiseläkelakia. Esityksen mukaan luopumiseläkkeelle jäänyt maatalousyrittäjä, joka eläkkeen saamiseksi on aikanaan antanut pellon viljelemättömyys- ja myyntirajoitussitoumuksen, voisi luovuttaa sitoumuksen alaista peltomaata ilman, että luovutus pienentää eläkettä. Muutos koskisi vähintään 15

vuotta viljelemättä olleita pelloja. Ehdotettu muutos antaisi eläkkeensaajalle mahdollisuuden tehdä olosuhteiden muuttumisesta johtuvia järjestelyjä, jotka eivät ole lain alkuperäisten tavoitteiden vastaisia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Luopumiseläkelain mukaiset sitoumukset

Luopumiseläkelain (16/1974), jäljempänä *LUEL*, nojalla on vuosina 1974–1992 myönnetty luopumiseläkettä viljelijöille, jotka maatalouden rakenteen parantamiseksi luopuivat pysyvästi maatalouden harjoittamisesta. Lain 1 §:n mukaan luopumisen on katsottu tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se on edistänyt jatkamiskelpoisten maatilojen muodostumista tai jos sen seurauksena maataloustuotannosta on poistunut peltota.

Antamassaan viljelemättömyys- ja myyntirajoitussitoumuksessa luopuja on sitoutunut olemaan käyttämättä tai vuokraamatta maatilaa pelloja tai talousrakennuksia maataloustuotantoon. Samoin hän on sitoutunut olemaan luovuttamatta peltota muille kuin maa- ja metsätalousministeriölle, yksityiselle viljelijälle lisäalueeksi jatkamiskelpoiseen maatalaan, tulevalle tilanpidonjatkajalle lisäalueeksi tämän vanhempien jatkamiskelpoiseen maatalaan, ympäristöministeriölle luonnon-suojelualueeksi tai ammattikasvatushallitukselle alan opetuksen harjoitusalueeksi.

Luopumiseläkkeen maksaminen jatkuu vähentyneenä vanhuuseläkeiän täyttämisen jäl-

keen eläkkeensaajan kuolemaan saakka niin kauan, kuin eläkkeen saamisen edellytykset luopumisen kohteena olevalla tilalla täyttyvät. Eläkkeen maksaminen jatkuu edellyttäen, että annettuja sitoumuksia noudatetaan.

Luopumiseläkelakia on muutettu vuoden 1992 jälkeen lieventämällä alkuperäisiä sitoumusvelvoitteita. Metsä- ja joutomaata koskevia myyntirajoitussitoumuksia lievennettiin 1 päivänä tammikuuta 1993 voimaan tulleella lailla 1337/1992. Luopumiseläkelain 13 §:n 1 momentin mukaan sitoumusrikkomuksena ei enää pidetä metsä- ja joutomaata koskevan myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttamista tai metsityssitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen metsitetyn maan luovuttamista.

Lailla 366/1997 lievennettiin lisäksi vuodesta 1997 alkaen maataloustuotannosta luopumissitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttamista sallimalla luovutus viljelijälle lisäaluekäyttöön. Vuonna 2002 voimaan tulleen lain 226/2002 mukaan eläkkeensaaja voi myös myydä sitoumuksenalaisen peltomaan maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaan vakuutetulle maatalousyrittäjälle lisämaaksi tai vuokrata sen vähintään viideksi vuodeksi tehdyllä vuokrasopimuksella, jos ostaja tai vuokraaja antaa viiden vuoden viljelysitoumuksen. Sallittua on myös ollut alueen luovuttaminen

luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tarkoituksiksi luonnonsuojelualueeksi.

Luovutuksen seurauksena täysi luopumiseläke on muutettu vähennetyksi. Suurin osa toimenpiteistä on kuitenkin tehty vasta sen jälkeen, kun eläke jo on muuttunut vähennetyksi. Jos eläke on jo ollut vähennettyinä maksussa, ei luovutuksesta ole aiheutunut seuraamuksia eläkkeeseen.

Viimeksi luopumiseläkelain 13 §:n 1 momenttia on muutettu 1 päivänä tammikuuta 2006 voimaan tulleella lailla 1007/2005 siten, että eläkkeensaaja voi luovuttaa ilman seuraamuksia viljelykunnossa olevan peltoalueen omistusoikeuden pidättämällä itsellään elinikäisen hallinto-oikeuden. Lisäksi kuolinpesän osakkaat voivat tietyin edellytyksin jakaa kuolinpesään kuuluvan tilan tai tilan osan perinnönjaossa ilman, että jaolla on vaikutusta luopumiseläkettä vielä saavan luopujan eläkkeeseen.

1.2 Olosuhdemuutokset luopumiseläkkeen myöntämisen jälkeen

Vuonna 2007 maaliskuussa on ollut maksussa yhteensä 20 576 luopumiseläkettä, joista valtaosa eli 20 372 on maksettu vähennettynä sen vuoksi, että eläkkeensaaja on yli 65-vuotias tai saa kansaneläkettä. Suurin osa vielä maksussa olevista luopumiseläkkeistä on myönnetty viljelemättömyyssitoumuksen perusteella vuosina 1986 ja 1987 eli yli 15 vuotta sitten. Koska keskimääräinen elinaika on pidentynyt, luopumiseläkkeitä on todennäköisesti vielä pitkään maksettavana. Kaikkien luopumiseläkettä saavien keski-ikä on ollut vuoden 2007 maaliskuun lopussa 77,8 vuotta ja vähennettyä luopumiseläkettä saavien keski-ikä 77,9 vuotta.

Luopumiseläkelain 13 §:n 1 momentin mukaan eläke lakkautetaan, jos eläkkeensaaja ei noudata myyntirajoitussitoumusta. Lain 13 §:n 2 momentin mukaan eläke voidaan kuitenkin lakkauttaa vain osaksi tai määräjäksi taikka päättää, että eläke maksetaan entisen suuruisena, jos sitoumuksen laiminlyöntiä on pidettävä vähäisenä taikka painavat kohtuusnäkökohdat sitä puoltavat. Lain 17 §:n 3 momentin mukaan luopumiseläkkeen saajalla on oikeus saada eläkelaitokselta sitova ennakkopäätös siitä, aiheuttaako hänen

suunnittelemansa toimenpide eläkkeen lakkauttamisen tai alentamisen 13 §:n 1 ja 2 momentin mukaan.

Osa pelloista, jotka viljelemättömyyssitoumusten antamisen jälkeen ovat olleet täysin hoitamatta, ovat aikaa myöten muuttuneet niin, että ne ovat usein kuntonsa puolesta joutomaahan tai luonnonniittyyn rinnastettavissa. Lisäksi osa pelloista on alkanut metsittyä luontaisesti. Tämän vuoksi niiden ottaminen viljelykäyttöön ei enää ole mahdollista ilman huomattavia pellon kunnostus- ja raivaustoimenpiteitä, joista aiheutuu merkittäviä kustannuksia. Käytännössä nämä pellot ovat poistuneet maataloustuotannosta luopumiseläkelaisissa edellytetyllä tavalla.

Luopumiseläkkeensaajat ovat jo ikääntyneitä, sillä viimeiset luopumiseläkelain mukaiset eläkkeet on myönnetty vuonna 1992. Monet heistä haluavat järjestellä luopumiseläketilan omistussuhteita vielä elinaikanaan. Eläkkeensaajien ennakkotietohakemukset erilaisten suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksesta eläkkeen maksamisen jatkumiseen ovat lisääntyneet. Näiden ennakkotietohakemusten käsittelyssä asian selvittäminen hyvän hallinnon mukaisesti siirtyy huomattavassa määrin eläkelaitoksen tehtäväksi. Asian selvittämiseksi Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) pyytää lausuntoa kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselta siitä, onko peltoalue viljelykunnossa, täysin hoitamaton vai metsittynyt. Selvitystyön jälkeen tilanne on kuitenkin usein sellainen, etteivät luopumiseläketilan omistussuhteissa tapahtuvat osittaiset muutokset yleensä vaikuta merkittävästi maksettavan eläkkeen määrään, kun on otettu huomioon sekä metsittämistä koskevat säännökset että mahdollisuus kohtuullistaa toimenpiteen vaikutusta eläkkeeseen.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hoitamatta olevien ja metsittyneiden peltujen osalta yksi lain alkuperäisistä tarkoituksista eli pellon poistaminen tuotannosta on jo toteutunut. Tästä syystä ehdotetaan, että luovutusrajoitukset eivät koskisi enää sellaisia myyntirajoitussitoumuksen alaisia maita, jotka ovat olleet pitkään viljelemättä ja joiden

voidaan arvioida luontaisesti poistuneen pysyvästi maataloustuotannosta lain tavoitteiden mukaisesti.

Sitoumuksen lievennys koskisi kuitenkin vain tilannetta, jossa pelto on ollut yhtäjaksoisesti viljelemättä vähintään 15 vuotta sitoumuksen antamisesta lukien siten, ettei aluetta voida enää pitää peltona. Riittävänä osoituksena siitä, ettei kysymyksessä ole enää peltomaa, pidettäisiin hakijan kirjallista ilmoitusta 15 vuoden yhdenjaksoisesta viljelemättömyydestä. Lisäksi edellytettäisiin, että maaseutuelinkeinoviranomaiselta saatujen tietojen mukaan kyseistä viljelemättömyyssitoumuksen alaista aluetta ei ole ilmoitettu tai hyväksytty tukikelpoiseksi siten kuin luonnonhaittakorvauksesta ja ympäristötuesta annetun valtioneuvoston asetuksen (644/2000) 46 a §:ssä tai luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetussa laissa (1440/2006) luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta säädetään eikä peltoalalle myöskään ole vahvistettu tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005) tarkoitettua CAP-tilatukioikeutta. Näiden tietojen saamiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että Melalla olisi oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada tietoja maaseutuelinkeinorekisterilaissa (1515/1994) tarkoitettua maa- ja metsätalousministeriön maaseutuelinkeinorekisteristä.

Sitoumuslievennystä koskeva muutos ehdotetaan otettavaksi luopumiseläkelain 13 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään myös muista sitoumuksia koskevista poikkeuksista. Melan tietojensaantioikeuden toteuttamiseksi lain 13 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 2005 oli vielä yhteensä 21 953 luopumiseläkkeen saajaa, joista valtaosalle luopumiseläke maksettiin vähennettynä. Kyseisenä vuonna heille maksettiin luopumiseläkkeitä yhteensä noin 54,3 miljoonaa

euroa. Luopumiseläkkeitä maksetaan vielä useita vuosia, sillä eläkkeen maksaminen jatkuu eläkkeensaajan kuolemaan saakka, jos sitoumusta noudatetaan.

Ehdotetulla lailla muutettaisiin luopumiseläkelain säännöksiä sitomusehdoista mahdollistamalla eläkkeensaajalle tiettyjä luovutustoimia ilman, että niillä on vaikutusta eläkkeensaajan eläkkeiden määrään tai niiden maksamiseen.

Ehdotetulla muutoksella, jossa luovutusrajoituksen estämättä luopumiseläkkeen saaja voisi luovuttaa sitoumuksen alaisia peltomaitaan, joiden voidaan katsoa poistuneen pysyvästi maataloustuotannosta, ja jotka ovat olleet yhdenjaksoisesti viljelemättä viidentoista vuoden ajan sitoumuksen antamisesta lukien, ei ole vaikutusta valtion maksamiin luopumiseläkemenoihin, koska lakiehdotus ei aiheuta muutosta maksettavien eläkkeiden lukumäärään. Ehdotettu muutos vähentäisi myös hallinnollista työtä sekä Melassa että muussa maataloushallinnossa, koska sen mukaan Mela voisi tarkistaa maaseutuelinkeinorekisteristä suoraan, onko sitoumuksen alaista peltomaata ilmoitettu tai hyväksytty tukikelpoiseksi.

3.2 Muut vaikutukset

Ennakkotietohakemukset ovat lisääntyneet ja eläkkeensaajat ovat usein ikänsä ja terveydentilansa johdosta pakotettuja muuttamaan pois luopumiseläketilalta. Ehdotettu muutos mahdollistaisi eläkkeensaajille tietyt keinot järjestellä luopumiseläketilan asiat tarkoituksenmukaisella tavalla ilman, että eläkkeeseen tulee seuraamuksia. Nykysäännösten perusteella eläkkeen lakkauttaminen harkitaan yksittäistapauksina luopumiseläkelain 13 §:n nojalla, joka mahdollistaa eläkkeen maksun jatkamisen entisellään tai osittain, jos asiassa on ilmennyt painavia kohtuusnäkökohtia. Ehdotettu muutos selkeyttäisi ratkaisukäytäntöä ja turvaisi eläkkeensaajien yhdenvertaisen kohtelun.

4 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 8 päivänä lokakuuta 2004 työryhmän selvittämään

maa- ja porotalouden luopumistukijärjestelmän jatkamismahdollisuuksia sekä luopumistukijärjestelmää edeltäneiden luopumisjärjestelmien ehtojen tarkistamistarvetta. Työryhmän tehtävänä oli nimenomaan selvittää luopumistukea edeltäneiden luopumisjärjestelmien sitoumusehtojen nykyisellään säilyttämisen yhteiskunnallinen tarkoituksenmukaisuus ja tehdä tarvittaessa ehdotukset sitoumusehtojen muuttamisesta.

Työryhmään kuului paitsi maa- ja metsätalousministeriön edustajia myös edustaja valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:stä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf:stä, Paliskuntain yhdistyksestä sekä Melasta.

Työryhmä käsitteli asian tältä osin ja valmisteli muistiossaan 2005:12 ehdotuksen tarvittavista muutoksista.

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Melan kanssa työryhmässä sovittujen muutosehdotusten mukaisesti.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Lakia sovellettaisiin luovutuksiin, jotka tapahtuvat lain voimaantulon jälkeen. Luovutuksen katsottaisiin tapahtuneen sinä ajankohtana, jona luovutuskirja on allekirjoitettu.

6 Säättämisjärjestys

Lailla on tarkoitus muuttaa niiden sitoumusten ehtoja, joiden nojalla viljelijöille on myönnetty luopumiseläkettä ja joita heidän on edelleen noudatettava eläkkeen jatkumiseksi. Koska ehdotetuissa muutoksissa kaikilta osin kuitenkin on kysymys lievennyksistä nykyisiin sitoumusehtoihin, ehdotettu laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

luopumiseläkelain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/1974) 13 §:n 1 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1007/2005, sekä

lisätään 13 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1007/2005, uusi 7 kohta ja 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1087/1985 ja mainitussa laissa 1007/2005, uusi 4 momentti seuraavasti:

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään tai jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä lukien, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. Tällöin ei sitoumuksen laiminlyöntinä kuitenkaan pidetä:

6) suostumista sellaiseen perintökaaren (40/1965) 3 luvussa tarkoitettuun ositukseen ja perinnönjakoon, jossa jaetaan jakamattomaan kuolinpesään osaksi tai kokonaan kuuluva luopumisen kohteena oleva maatila, jos luopumiseläkettä vielä saavan osakkaan 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetun sitoumuksen antamisesta on kulunut vähintään 15 vuotta;

7) maataloustuotannosta luopumissitoumuksen tai pellon myyntirajoitussi-

toumuksen alaisen maan luovuttamista, jos maa on ollut yhtäjaksoisesti viljelemättä vähintään 15 vuotta sitoumuksen antamisesta lukien ja maa on luontaisesti poistunut pysyvästi maataloustuotannosta siten, ettei sitä ole enää pidettävä peltomaana.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada maaseutuelinkeinorekisteristä annetussa laissa (1515/1994) tarkoitelta rekisteriviranomaiselta tiedot, jotka ovat välttämättömät 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun edellytyksen arvioimiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan luovutukseen, jos luovutuskirja on allekirjoitettu lain tultua voimaan.

Helsingissä 29 päivänä kesäkuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Liisa Hyssälä*

Laki

luopumiseläkelain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/1974) 13 §:n 1 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1007/2005, sekä
lisätään 13 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1007/2005, uusi 7 kohta ja 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1087/1985 ja mainitussa laissa 1007/2005, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään tai jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä lukien, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. Tällöin ei sitoumuksen laiminlyöntinä kuitenkaan pidetä:

6) suostumista sellaiseen perintökaaren (40/1965) 3 luvussa tarkoitettuun ositukseen ja perinnönjakoon, jossa jaetaan jakamattomaan kuolinpesään osaksi tai kokonaan kuuluva luopumisen kohteena oleva maatila, jos luopumiseläkettä vielä saavan osakkaan 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetun sitoumuksen antamisesta on kulunut vähintään 15 vuotta.

Ehdotus

13 §

Jos luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmassa laajuudessa kuin 6 a §:n 1 momentissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään tai jos 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke siitä lukien, kun lakkauttamisen aiheuttavaan toimintaan ryhdyttiin tai laiminlyönti tapahtui. Tällöin ei sitoumuksen laiminlyöntinä kuitenkaan pidetä:

6) suostumista sellaiseen perintökaaren (40/1965) 3 luvussa tarkoitettuun ositukseen ja perinnönjakoon, jossa jaetaan jakamattomaan kuolinpesään osaksi tai kokonaan kuuluva luopumisen kohteena oleva maatila, jos luopumiseläkettä vielä saavan osakkaan 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetun sitoumuksen antamisesta on kulunut vähintään 15 vuotta;

7) *maataloustuotannosta luopumissitoumuksen tai pellon myyntirajoitussitoumuksen alaisen maan luovuttamista, jos maa on ollut yhtäjaksoisesti viljelemättä vähintään 15 vuotta sitoumuksen antamisesta lukien ja maa on luontaisesti poistunut pysyvästi maataloustuotannosta siten, ettei sitä ole enää pidettävä peltomaana.*

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada maaseutuelinkeinorekisteristä anne-

tussa laissa (1515/1994) tarkoitetulta rekisteriviranomaiselta tiedot, jotka ovat välttämättömät 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettun edellytyksen arvioimiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan luovutukseen, jos luovutuskirja on allekirjoitettu lain tultua voimaan.
